

מפרט התכנים לכיתה ו' (60 שעות לימוד)

העולם היווני-רומי והיהודים

מטרות

התלמידים:

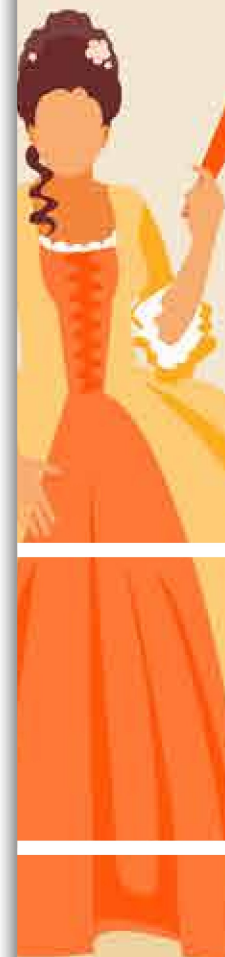
- יבינו כי מורשת העולם העתיק היווני-רומי היא אחד מיסודות תרבות המערב.
- יבינו כי בתקופת הבית השני עוצבה זהותו הדתית והלאומית של עם ישראל ונוצקו הדפוסים לשמירת זהות זו בתנאי חיים של גולה.
- יבינו את נסיבות צמיחתה של הנצרות כדת מונותאיסטית שנייה, מתחרה ליהדות.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מְזַמֵּן	הצעות דידקטיות
א. יוון הקלאסית – העולם של עיר-מדינה (10 שעות)	1. ייחודן של שתי ערי המדינה – אתונה הדמוקרטית וספרטה המיליטריסטית - מאפייני המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו באתונה: - שלטון העם על ידי העם – באמצעות אספת העם ומועצת העם. - מאפייני המשטר בספרטה ויחס השלטון לאזרחים ולקבוצות הנשלטות. - המשותף והייחודי לשתי ערי-המדינה אתונה וספרטה, בנושאי חברה, חיי היום-יום, דת וחינוך.	ניתוח מקורות כתובים וחזותיים (זיהוי רכיבים וקשרים); השוואה; הסקת מסקנות - הציגו והסבירו את היתרונות ואת החסרונות של החיים בעיר-המדינה אתונה הדמוקרטית בהשוואה לחיים בעיר-המדינה ספרטה המיליטריסטית. גיבוש והצגת עמדה מנומקת - כמסקנות מההשוואה, הציגו עמדה מנומקת בנוגע לצורת החיים המועדפת עליכם. ניתוח מקורות כתובים וחזותיים; השוואה ; הסקת מסקנות	1. הפניית התלמידים לאתרי אינטרנט/ ספרים המציגים את הארכיטקטורה והפיסול ביוון העתיקה, במטרה לבחון את השפעתם על תרבות המערב. 2. חשיפת התלמידים למחזות יווניים (טרגדיה וקומדיה) שמוצגים גם כיום בתיאטראות בישראל, ועידוד התלמידים להעלות קטעים מהמחזות, לצורך הבנת השפעת התיאטרון היווני על התיאטרון של ימינו.

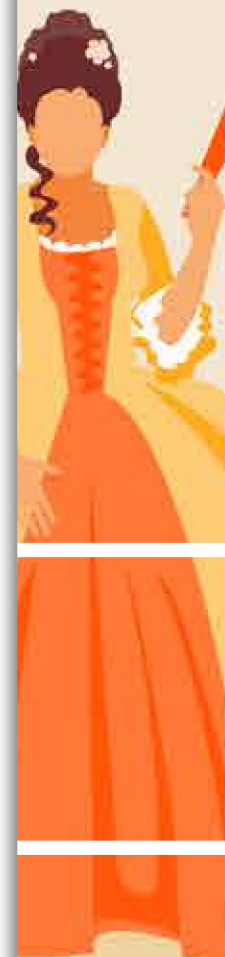

יחידה 1: העולם היווני-הלניסטי והיהודים (27 שעות)

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
א. יוון הקלאסית - העולם של עיר-מדינה (10 שעות) (המשך)	2. השפעתה ותרומתה של מורשת התרבות היוונית לתרבות המערב עד ימינו • תחום האומנות - פיסול, ארכיטקטורה, תאטרון. • תחום הספורט - ענפי ספורט ואולימפיאדה.	• זהו במקורות חזותיים ממצאים הקשורים לחיי היום-יום באתונה ותארו אותם. • עיינו במקורות חזותיים המתארים מבנים ביוון העתיקה, וכן במקורות המתארים מבני ציבור ושלטון מהתקופה המודרנית באירופה ו/או בארצות הברית. • זהו את המאפיינים של כל אחד מהם. השוו בין המאפיינים של המבנים ביוון לבין המאפיינים של מבני ציבור ושלטון עכשוויים באירופה ו/או בארצות הברית. • כמסקנה מההשוואה הציגו תשובה מנומקת לשאלה - במה השפיעה הארכיטקטורה היוונית על הארכיטקטורה בתרבות המערבית המודרנית.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
ב. הלניזם והמפגש עם היהדות (17 שעות)	1. כיצד הפכה תרבות יוון לנחלת העמים במזרח • כיבוש המזרח בידי אלכסנדר מוקדון, הקמת ממלכות הלניסטיות וייסוד ערי־מדינה יווניות במזרח על ידי יורשי אלכסנדר. 2. המפגש בין ההלניזם לבין היהדות בימי בית תלמי ובית סלווקוס • ההלניזם מפגיש בין התרבות היוונית לבין תרבויות המזרח: דו־קיום בין תרבויות ודתות. • היחסים בין השלטון ההלניסטי לבין האוכלוסייה היהודית - אוטונומיה יהודית. • החברה היהודית, ההנהגה היהודית וחיי היום־יום תחת השלטון ההלניסטי. • דרכי התפשטות ההלניזם בקרב היהודים בארץ ישראל.	• קריאת מפה התבוננו במפה היסטורית וסמנו בה את מסלול התפשטות האימפריה של אלכסנדר מוקדון. בצבע שונה סמנו את מוקדי התפשטות התרבות ההלניסטית בעקבות כיבושיו. • ניתוח טקסטים; מיזוג; טיעון עיינו במקורות שונים והסבירו האם הנכם מסכימים עם הטענה שבמפגש בין התרבות היוונית לבין תרבויות המזרח מתקיים דו־קיום. נמקו את עמדתכם.	1. ביקור באתרים ארכיאולוגיים הקשורים לתקופת החשמונאים ולתקופת הורדוס, ובדגם ירושלים בתקופת בית שני במוזיאון ישראל. 2. הצגת מטבעות מתקופה זו לשם הבנת ערכן כמקור היסטורי.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
2. הלניזם והמפגש עם היהדות (17 שעות) (המשך)	3. מרד המכבים - תגובה לסטיית השלטון הסלווקי ממדיניות של סובלנות דתית: רדיפת הדת היהודית • עמדת השכבות השונות בחברה היהודית כלפי המרד. • תוצאות המרד ותרומת בית חשמונאי להצלחתו. 4. ממלכת החשמונאים ומאפייניה - כינון ממלכה יהודית עצמאית • הרחבת גבולות הממלכה. • הקמת מוסדות שלטון וחברה. • השפעות הלניסטיות על הממלכה. • זרמים ומתחים פנימיים בחברה היהודית: פרושים, צדוקים ואיסיים.	• ניתוח טקסט מילולי; הערכת משקלם של מעשים של קבוצות ויחידים בהשפעה על מהלכים. • נתחו מקורות כתובים מספר מכבים ובחנו על פיהם את פועלם של החשמונאים, מתתיהו ובניו, במהלך המרד. • גבשו עמדה מנומקת בשאלת תרומתם של החשמונאים למאבק ביוונים ובמתייוונים. • קריאת מפה עיינו במפה היסטורית של תקופה זו ותארו את התרחבותה של ממלכת החשמונאים העצמאית. • השוואה הסבירו את מוקדי המחלוקת בחברה היהודית בתקופה זו, והשוו בין הפרושים, הצדוקים והאיסיים על פי הקטגוריות: השקפת עולם בנושאי אמונה והלכה, מעמד חברתי וכלכלי, ואורח חיים.	

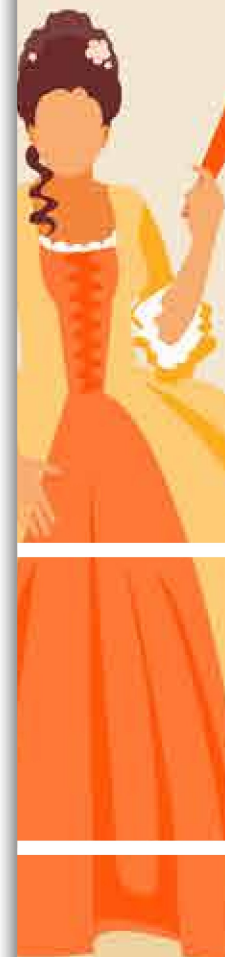
יחידה 2: העולם הרומי והיהודים (33 שעות)

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
ג. רומא האימפריאלית (7 שעות)	1. הגורמים להתעצמותה של רומא והפיכתה מעיר מדינה לאימפריה נושאי רשות: • הרפובליקה הרומית ומשטרה. * • צמיחת האימפריה הרומית. * • המעבר מרפובליקה לקיסרות. * • כוחו וייחודו של הצבא הרומי. * • מאפייני השלטון האימפריאלי: פרובינציות; נציבים; אוטונומיה מקומית. • יחס האימפריה אל העמים הנשלטים.	• ניתוח טקסטים; מיזוג; הסקת מסקנות נתחו קטעי מקור מספריהם של היסטוריונים רומיים כמו פוליביוס, והסבירו את תרומתם הייחודית של הצבא ושל השלטון (על מאפייניו השונים) להתעצמותה של רומא ולהפיכתה לאימפריה.	

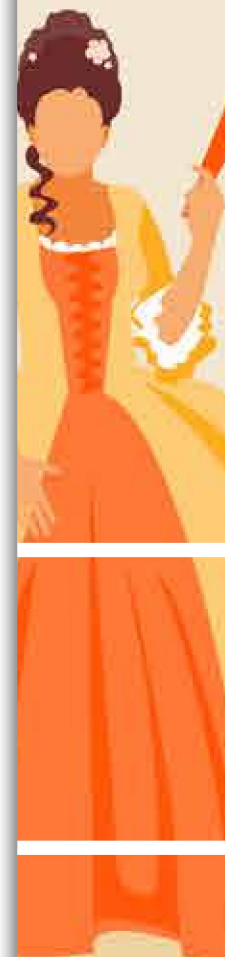

חזרה לתוכן

* נושאי רשות

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
ד. הקיסרות הרומית; רומא ויהודה (26 שעות)	1. השפעת המורשת, התרבות והמשפט הרומי עד ימינו 2. הגורמים לאובדן העצמאות ולהפיכת ממלכת החשמונאים למדינת חסות רומית • ריב האחים, כיבוש ירושלים על ידי פומפיוס והפיכת יהודה למדינת חסות. 3. הדואליות שבשלטון הורדוס כמלך יהודה: "מלך קליינט" של רומא ומלך היהודים • יחסי הורדוס וקשריו עם השלטון הרומי. • יחסי הורדוס והחברה היהודית והנוכרית בארץ ישראל. • מפעלי הבנייה וייסוד ערים נוכריות בארץ ישראל. • הפצת התרבות הרומית בארץ ישראל. • חיסול בית חשמונאי. • בניין המקדש, פיתוח ירושלים ומרכזיותם בחיי החברה היהודית. • הסנהדרין והחכמים - מהנהגה רוחנית־דתית להנהגה חברתית ולאומית.	• מיון; שיפוט; הסקת מסקנות הבחינו בין הפעולות החיוביות לבין הפעולות השליליות של הורדוס כלפי היהודים בארץ ישראל בתחומים אלה: פיתוח הארץ; הפצת תרבות רומית; יחס לתושבים היהודים בארץ ישראל (מעמד, תעסוקה, פולחן דתי). כמסקנה מהמיון שעשיתם, גבשו הערכה מנומקת בנוגע לדמותו ולפועלו של הורדוס.	1. סיור באתרים ארכיאולוגיים מתקופת הורדוס כמו: מצדה, הרודיון, ירושלים העתיקה, קיסריה. 2. קיום משפט היסטורי להורדוס תוך שימוש באסטרטגיית טיעון.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	דוגמאות לפיתוח מיומנויות חשיבה מסדר גבוה שהנושא הנלמד מזמן	הצעות דידקטיות
	4. הפיכת יהודה לפרובינציה רומית הנשלטת על ידי נציבים רומים • יחס הנציבים הרומים לחברה היהודית. • המרד הגדול: הגורמים לפרוץ המרד, מהלכו, תוצאותיו והשלכותיו. • היהדות לאחר החורבן: מירושלים ליבנה - פועלם של רבן יוחנן בן זכאי ורבן גמליאל ותרומתם לשיקום החיים היהודיים לאחר חורבן ירושלים. • מרד בר כוכבא: הגורמים לפרוץ המרד, תוצאותיו והשלכותיו. • החיים היהודיים בארץ ישראל לאחר המרד, והקשר בין יהודי ארץ ישראל לבין יהודי התפוצות. • הפיכת בבל למרכז יהודי רוחני. 5. עליית הנצרות - מכת יהודית לדת חדשה • ישו ותלמידיו וביקורתם על החברה היהודית. • נסיבות התפשטות הנצרות ברחבי האימפריה הרומית והפיכתה מדת נרדפת לדת רשמית.	• ניתוח מקור; העלאת השערות; טיעון נתחו מקורות היסטוריים המציגים את הרקע למרד בר־כוכבא והעלו מגוון השערות בשאלה: כיצד העזו היהודים למרוד פעם נוספת ברומאים. הציגו טענה מנומקת בשאלה - האם ניתן היה למנוע את מרד בר כוכבא. חשבו על טענה מנוגדת לטענתכם. הציגו אותה ונמקו. • קריאת מפה היסטורית באמצעות מפה היסטורית, הציגו את הפיזור הגאוגרפי של העם היהודי אחרי החורבן. • השוואה השוו (השווה והשוונה) בין תוצאות המרד הגדול והשלכותיו לבין תוצאות מרד בר כוכבא והשלכותיו על העם היהודי ועל ארץ ישראל. • הצדקת הידע וייצוגו בחרו את האירועים המרכזיים בעת העתיקה, נמקו בחירתכם וסמנו אותם על ציר הזמן.	1. קיום בימת דיון בוויכוח בין המתונים לקנאים בשאלה האם לצאת למרד ברומאים; שילוב אסטרטגיית טיעון. 2. עריכת בימת דיון בשאלה - האם לצאת למרד ברומאים (מרד בר כוכבא) 3. ביקור במוזיאון ישראל (היכל הספר) המציג ממצאים מתקופת בר־כוכבא. 4. ביקור במוזיאון ג'ו אלון ליד באר שבע שמוצגים בו ממצאים מתקופת בר־כוכבא. כדי שהתלמידים יבינו שבהיסטוריה אין גישה אחת נכונה, עליהם להציג במליאת הכיתה את צירי הזמן שבנו ולנמק מדוע בחרו באירועים האלה ולא באחרים.